

u pogonu kao neupotrebljeno, pošto ga druga mlekarska preduzeća neće kupiti jer je ono sada daleko jeftinije kod proizvođača.

Bez više sakupljenih podataka i dubljeg ulaženja u ovaj problem nije moguće dati bolju ocenu nedostataka u proceni osnovnih sredstava, odnosno novog sistema amortizacije, ali i ovo nekoliko meseci u primeni dovoljno ukazuje da je potrebno izvršiti reviziju ovog sistema.

Institut za mlekarstvo u Beogradu radi na tome da u vezi ovoga problema kod državnih organa pokrene reviziju procene osnovnih sredstava i sistema amortizacije mlekarske industrije u celini. Da bi se to moglo uspešno postići zatražen je zato potreban materijal i sugestije od većih mlekarskih preduzeća, kako bi se ovo pitanje temeljito proučilo i mogli dati konkretni predlozi za izmenu režima procene osnovnih sredstava i sistema amortizacije, koji bi bolje odgovarao mlekarskoj industriji u njezinom početnom razvoju.

Dr. Pejić Obrin, Beograd

PITANJE MLEKARSKIH KADROVA U NR SRBIJI

Deset godina posle oslobođenja pitanje mlekarskih kadrova u NR Srbiji ponovo se postavlja pred nas u svojoj punoj oštini i ozbiljnosti. Sama ta činjenica dovoljan je razlog da se ozbiljno zamislimo i potražimo najpodesnije puteve i načine za njegovo pravilno rešenje.

Ne može se reći da se ovo pitanje kod nas nije postavljalo i delimično i rešavalo, ali je to bilo više u okviru rešenja pitanja kadrova u okviru naše poljoprivrede ili industrije uopšte, dok se kao posebno pitanje nije postavljalo pa prema tome nije se ni rešavalo.

Za NR Srbiju danas je pitanje mlekarskih kadrova tako oštro i ozbiljno da zahteva brzo i temeljito rešenje, jer od njegovog pravilnog rešenja zavisi iskorišćavanje postojećih i puštanje u pogon novih preduzeća, jačanje sirovinske baze, proširenje rada i dalji pravilan razvoj našeg mekarstva uopšte.

Podizanje novih i usavršavanje starih preduzeća išlo je u našoj Republici daleko brže od podizanja kadrova od čijeg broja i kvaliteta zavisi budućnost tih preduzeća pa i celog našeg mlekarstva. Zbog toga smo sada došli u položaj da broj, a znatnim delom i stručnost raspoloživih kadrova ne zadovoljava kapacitete naših preduzeća i ne odgovara tehničkoj opremi tih preduzeća. Baš to i pretstavlja glavnu suštinu pitanja i ukazuje na svu njegovu ozbiljnost kako danas tako i u bliskoj budućnosti. Pored mnogobrojnih teškoća sa kojima se naša mlada mlekarska industrija morala boriti ostaje nam još mnogo zadataka od čijeg pravilnog uočavanja i rešavanja zavisi dalji napredak celog mlekarstva. Od mnogobrojnih zadataka koji stoje pred nas čini mi se da su najprešnji sledeći: 1. Pravilno i potpuno iskorišćavanje postojećih i novih kapaciteta, 2. Borba za kvalitet proizvoda i produktivnosti rada, 3. Pravilno iskorišćavanje mašina i borba za uštedu sirovine, 4. Proširenje asortimana mlečnih proizvoda čime se preduzeća elastičnije prilagođavaju potrebama i promenama domaćeg i inostranog tržišta. Bez dovoljnog broja kvalifikovanog kadra nijedno od ovih pitanja ne može se pravilno rešiti.

Do 1945. na teritoriji današnje NR Srbije izuzev Sombora i Vojke kao privatnih preduzeća i Vražogrnaca kao zadružne mlekare, nije bilo moderno opremljenih mlekara, a celo mlekarstvo se nalazilo na prelazu od domaće i poluzanatske u industrijsku proizvodnju. Za stvaranje kvalifikovanih kadrova takvo stanje bilo je krajnje nepovoljno te smo se posle oslobođenja u pogledu kvalifikovanih mlekarskih kadrova našli u veoma nepovoljnom položaju. Mali broj đaka koji je završio Mlekarsku školu u Škofjoj Loki (sada Kranju) nije se mogao uvek sigurno zaposliti u mlekarstvu uglavnom iz dva osnovna razloga: 1. Otsustvo mlekarskih preduzeća moderno opremljenih i većeg kapaciteta. 2. Kadrovske politike samih preduzeća. Preduzeća su se radije koristila jeftinijom nekvalifikovanim radnom snagom, radi manjeg plaćanja, dok su kvalifikovanu radnu snagu zaposljavali samo u neophodnom minimumu. Ovakva praksa nije bila samo u pogledu priprema kadrova samo u to doba, već je izvesno pogrešno shvatanje, koje se tada stvorilo, preživelo, a delimično živi i danas. U to doba i pod takvim prilikama stvorilo se mišljenje o tome da se mlekarstvo u školama ne može naučiti i da »praktičari« imaju više prednosti. Bila bi veoma velika greška ako bi potcenjivali iskustvo i praktično znanje velikog broja naših ljudi koji godinama rade u mlekarstvu u kojem su učinili mnogo za njegov razvoj. Mi smo samo hteli da ukažemo na jedno pogrešno shvatanje čiji su koreni u našoj prošlosti, ali koje je nažalost našlo dosta mesta i u našoj današnjoj praksi. Ovako pogrešno shvatanje veoma je mnogo ometalo brzo i pravilno spremanje kadrova za naše mlekarstvo, pa ga zato ovde ističemo.

Nasledivši takvo stanje iz prošlosti, a našavši se pred krupnim zadacima obnove i podizanja našeg mlekarstva, mi smo pitanje kadrova mogli pravilno rešiti samo tako ako prikupimo i pravilno raspodelimo već postojeće kadrove i ubrzano radimo na pripremi kadrovskog podmlatka. Nažalost mi ovim putem nismo išli, a u koliko smo radili nešto na tom polju, taj rad nije bio dovoljno uporan i sistematski. Za pravilno uviđanje važnosti ovoga pitanja i njegovo pravilno rešenje dva pogrešna shvatanja su nam uglavnom sprečavala da ovo pitanje sagledamo u njegovoj pravoj svetlosti, naime:

1. Bilo je pa i danas je veoma ukorenjeno shvatanje da za rad u mlekarstvu nije potrebna neka naročita priprema kadrova i da se ovim poslom bezmalo može baviti svako. Ovako nazadno i veoma zastarelo shvatanje dolazi kao posledica gledanja na mlekarstvo kao na kućevnu ili poluzanatsku radinost mada je naše mlekarstvo odavno prestalo da bude takvo. Usled toga se u mlekarstvu našao izvestan, i to priličan broj ljudi, kojima je to bio slučajni posao, a često i ljudi koji na drugom mjestu nisu imali sreće. Izvestan broj ljudi koji su ovako došli u mlekarstvo pokazao se nesumnjivo dobar, ali uzevši u celini kao rezultat takvog pogrešnog shvatanja došla je nedovoljna briga oko podizanja mlekarskog podmlatka, neekonomično poslovanje i opadanje kvaliteta mlečnih proizvoda.

Dok je vladala oskudica mlečnih proizvoda a naš i inostrani potrošač nije mogao da u pogledu kvaliteta proizvoda postavlja strožije zahteve, nekako je išlo. No kada se stanje promenilo onda se pred nas postavio ceo ovaj problem u punoj ozbiljnosti.

2. Nije se u dovoljnoj meri koristio ni onaj kadar sa kojim smo raspolagali, a umesto stručnog kadra često se davala prednost raznim »praktičarima« i »okretnim ljudima«. I ako treba odati veliko priznanje onim stvarnim praktičarima koji su se svojski založili za naše mlekarstvo ipak je bio čest slučaj da ti ljudi nisu bili ni dobri praktičari ni naročito okretni ljudi. Katkada je pod

uticajem takvog pogrešnog shvatanja skoro izgledalo izlišno spremanje školovanog stručnog podmlatka za naše mlekarstvo. Usled toga smo se sada našli u položaju da smo skoro bez kadrova, a to je doprinelo da mlekarstvo trpi ogromne štete. Takvo pogrešno shvatanje bilo je uzelo takvog maha da su se kod nas podizali veliki pogoni, izdavale ogromne sume za njihovo podizanje i rad, a pri tome se nisu ni najmanje konsultovali naši stručnjaci. Umesto da se baš na tim objektima okupe sve naše snage i da se baš tako stvaraju nove stručne snage. Čak se ni profesori Poljoprivrednih fakulteta koji se bave mlekarstvom nisu udostojili te počasti da prisustvuju otvaranju pojedinih pogona.

Ovo je žalosna činjenica i ona najvećim delom pripada već prošlosti, ali nažalost ona nije kod nas još sasvim iščezla. Nedavna poseta novopodignutim objektima opet je pokazala da u NR Srbiji nema dovoljno i svestrane saradnje između stručnjaka niti se onaj broj stručnjaka koji postoji dovoljno koristi. Krajnje je vreme da se sa ovakvom praksom prestane, jer društvo nije dužno da plaća skupim parama greške ambicioznih pojedinaca i lakomislenu samouverenost njihovu.

U pravcu sistematske pripreme kadrova za naše mlekarstvo krupan korak je učinjen otvaranjem Mlekarske škole u Pirotu. No pored nesumnjivih uspeha koje je ova škola postigla, dva osnovna pitanja za njen dalji rad do danas nisu rešena: 1. Materijalna baza škole je nedovoljna da bi ona potpuno mogla odgovoriti svojim zadacima. 2. Broj nastavnog osoblja je nedovoljan te ga treba povećati, a izboru i pripremi nastavnika za ovu školu treba pristupiti sa više sistema i umesnosti.

Da bi ova škola mogla odgovoriti svojim zadacima neophodno je u što kraćem roku rešiti ova važna pitanja:

1. Obezbediti solidnu materijalnu bazu, jer ono što je do sada učinjeno ne može se smatrati dovoljnim imajući u vidu i važne zadatke ove škole.

2. Škola se mora povezati sa moderno uređenom mlekarom kako bi đaci za vreme školovanja imali dovoljno mogućnosti za praktičan rad.

3. Povećati broj nastavnika a na Poljoprivrednim fakultetima i drugim institutima odabirati najbolje studente i specijalizacijom ih pripremiti za ovaj poziv. Ova poslednja mera nam se nameće kao neophodna imajući u vidu veliku oskudicu mlekarskih stručnjaka sa većom praksom.

Mlekarama, i mlekarskim pogonima uopšte, pripada značajna uloga na polju podizanja mlekarskih kadrova. Do sada se naša preduzeća na ovom polju nisu naročito angažovala a baš povezanost škole i preduzeća je ono što jedino može osigurati pravilno podizanje mlekarskih kadrova.

Putevi i načini saradnje škole i preduzeća su veoma raznovrsni, ali mi se čini da bi se najbolji rezultati mogli postići ako bismo pošli ovim putevima.

1. Preduzeća treba da primaju na rad u toku 1—2 godine sposobne mladiće koji žele da rade u mlekarstvu, pa ukoliko se pokažu podesni slati ih u mlekaršku školu. Po uspešno završenoj školi oni bi se vratili na rad u preduzeće.

2. Mlade kadrove po dolasku iz škola treba prihvatiti sa više ljubavi, više smisla i takta. U takvom pogledu kod nas još uvek ima mnogo nerazumevanja i netaktičnosti, mnogo sebičnosti i esnafske zakopčanosti, još uvek imade bo-

jazni od preuzimanja mesta, pa prema tome direktnog otpora prema prihvatanju ovih ljudi. I ako smo se u znatnoj meri oslobodili od ovih mana, daleko smo još od onog dana kada ćemo reći da one kod nas ne postoje. Ako se ove loše pojave kod nas ne iskorene može se slobodno reći da će svi napori oko pripreme kadrova biti bezuspešni ili u krajnjem slučaju neće dati očekivane rezultate. Osim nekoliko preduzeća (Novi Sad) prvi odziv preduzeća da prime na praksu svršene đake Mlekarske škole iz Pirota, pokazao je jasno da se nismo oslobodili mnogih loših navika iz prošlosti. Materijalni izdaci oko prijema tih mladića na praksu, mogli su kod nekih preduzeća uticati na ovakav stav, ali ipak sve to pokazuje da se još nije shvatila ozbiljnost položaja u kome se usled oskudice kadrova nalazimo i obaveza preduzeća prema podizanju kadrova.

Nažalost, kod nas još uvek vlada mišljenje da škola treba da preduzeću da »gotovog majstora«. I to je moguće, ali je onda potrebno škole obezbediti mnogo većim materijalnim sredstvima nego što smo mi bili u stanju da obezbedimo. Mi smo uložili ogromne sume u podizanje preduzeća i to je bilo sasvim pravilno. No potrebno je da preduzeća to shvate i da se njihova uloga u podizanju mlekarskih kadrova ne svodi samo na postavljanje zahtjeva, već takođe i u primanju obaveza za podizanje kadrova. Još uvek je otpor prema mladim školovanim ljudima takav da nas on zabrinjava.

Sve se kod nas »zna« sve se kod nas »ume«, imamo mi, vele »svojih ljudi« imamo mi »svojih stručnjaka« — to su česti odgovori kojima se pravda odbijanje mladih ljudi koji su svršili školu. Svakodnevna praksa nas uči da smo ovako postupajući u velikoj zabludi i da nas takva lakomislena samouverenost skupo staje. Odajući puno priznanje dobrim praktičarima i podvlačeći da po našim preduzećima ima znatan broj stvarnih praktičara i stvarno iskusnih ljudi, ipak je suviše česta pojava da to »znanje« i »umenje« ne prelazi granice običnog šarlatanstva, a često je slepo iskustvo preneseno još od »pokojnog dede ili prade« od »pokojnog dede Alekse ili dede Madže« od »čehaje i paračehaje.« Ovakva znanja i umenja se svakodnevno plaćaju teškim gubicima koji slabe celu našu privredu, a ono što smo naučili od »majstor Alekse i deda Madže« već davno ne zadovoljava potrebe našega mlekarsstva.

3. Povećanje stručnog znanja i kvalifikacija onih ljudi koji već rade u mlekarsstvu i tamo su se pokazali dobri takođe je važan put da se dođe do dobrih kadrova. Među tim ljudima ima znatan broj onih koji bi dopunom znanja iz mlekarsstva i upoznavanjem sa tekovinama nauke i prakse savremenog mlekarsstva dali mnogo više od sebe. U tom pogledu mi smo učinili veoma malo.

Sve dok, koristeći se svima raspoloživim sredstvima, ne podignemo kadrove naoružane tekovinama moderne mlekarske nauke i prakse, dok iz naših preduzeća i našeg mlekarsstva uopšte ne uklonimo primitivizam i lakomisleno samozadovoljstvo, teško ćemo ispuniti zadatke koji se pred naše mlekarsstvo postavljaju. Dok svaki pojedinac i svi zajedno ne shvatimo svu ozbiljnost opasnosti koja nam pretila usled nedostatka kadrova za naše mlekarsstvo, ne možemo očekivati uspješno rešenje ovog tako važnog i složenog pitanja. Osnovni uslovi za uspješno rešenje ovog pitanja kod nas postoje, a nama je da prionemo na posao. Zasebno je pitanje visokokvalifikovanih kadrova kod nas ali ćemo se tim pitanjem takođe pozabaviti docnije.